

Kritik mot Polismyndigheten i Stockholms län för långsam handläggning av två förundersökningar m.m.

Anmälan

AA framförde i en anmälan klagomål mot bl.a. Polismyndigheten i Stockholms län för långsam handläggning av två förundersökningar om urkundsförfalskning respektive egenmäktigt förfarande.

Utredning

Handlingar infordrades i de aktuella ärendena (K244200-2006 och K244893-2006). Det framkom därvid att polisanmälningarna hade gjorts i september 2006 och avsåg gärningar som påstods ha begåtts samma år. Såvitt framgick av polisens handlingar hade båda förundersökningarna lagts ned på grund av preskription i november 2008.

Polismyndigheten anmodades att lämna upplysningar och yttrande över handläggningen av ärendena.

Polismyndigheten (biträdande länspolismästaren BB) framförde i ett remissvar följande.

Bakgrund

I anmälan till JO framför anmälaren klagomål om passivitet beträffande polismyndighetens handläggning av två polisanmälningar (K244200-2006 och K244893-2006).

Den 28 september 2006 gjorde anmälaren en polisanmälan rörande urkundsförfalskning (K244200-2006). Förundersökning inleddes den 4 oktober 2006 och en polisiär förundersökningsledare utsågs. Den 5 oktober lottades ärendet in på Söderorts åklagarkammare och kammaråklagare CC utsågs till förundersökningsledare. Ärendet återgick dock till polismyndigheten, Söderorts polismästardistrikt, familjevårdsgruppen, den 24 oktober 2006 och förundersökningsledare och handläggare utsågs. Ytterligare ett byte av handläggare sker innan ärendet den 29 november 2006 överförs till Bedrägerirotel Syd. Till förundersökningsledare utses kriminalinspektör DD.

Den 29 september 2006 gjorde anmälaren en polisanmälan rörande egenmäktigt förfarande (K244893-2006). Ärendet handläggs i likhet med vad som redovisats beträffande K244200-2006 fram till den 29 november 2006 på familjevårdsgruppen

vid Söderorts polismästardistrikt, då anmälan registreras på Bedrägerirotel Syd. Till förundersökningsledare utses kriminalinspektör DD.

Bedrägerirotel Syd sammanför de båda anmälningarna i polismyndighetens datasystem (DUR Två). Den 21 december 2006 läggs ärendena genom beslut av förundersökningsledaren DD i balans.

Ärendena återupptas för handläggning den 22 augusti 2008, då kriminalinspektör EE utses till handläggare. Förundersökningsledare är kriminalinspektör FF. Förhör hålls med målsäganden den 11 september 2008 och den 1 oktober 2008. Förhör med ett vittne hålls den 17 september 2008. Den 9 oktober 2008 lottas ärendena återigen in till åklagare då den misstänkte under förhöret begärde offentlig försvarare. Den 14 november 2008 lade kammaråklagare CC ned förundersökningarna med motiveringen att brotten var preskriberade.

Rättslig reglering

Bestämmelserna om förundersökning finns i 23 kap. rättegångsbalken (RB) och förundersökningskungörelsen (1947:948, FuK).

Förundersökning ska inledas så snart det på grund av angivelse eller av annat skäl finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats, om det inte är uppenbart att brottet inte går att utreda (23 kap. 1 § RB). En förundersökning ska bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. Förundersökningsledaren har ansvar för förundersökningen i dess helhet och ska se till att utredningen bedrivs effektivt och att den enskildes rättssäkerhetsintressen tas till vara (1 a § FuK). Finns ej längre anledning till förundersökningens fullföljande ska den läggas ner (23 kap 4 § 2 st. RB).

Enligt 8 kap. 8 § brottsbalken (BrB) ska den som, i annat fall än i särskilt i detta kapitel omförmäles, olovligen tager och brukar eller eljest tillgriper något, dömas för egenmäktig förfarande till böter eller fängelse i sex månader.

Enligt 14 kap. 1 § BrB ska den som genom att skriva annan, verklig eller diktad, persons namn eller genom att falskeligen förskaffa sig annans underskrift eller annorledes framställer falsk urkund eller falskeligen ändrar eller utfyller äkta urkund dömas, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för urkundsförfalskning till fängelse i högst två år.

Enligt 35 kap. 1 § 1 st. 1 - 2 p. BrB må påföljd ej ådömas med mindre den misstänkte häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom två år, om det svåraste straffet som kan följa på brottet inte överstiger fängelse i över ett år respektive fem år, om det svåraste straffet som kan följa på brottet är högre men icke över fängelse i två år.

Södertörns polismästardistrikt

Polismästardistriktet beklagar den uppkomna situationen. Ärendena har handlagts på Bedrägerirotel Syd, en gemensam rotel som handlägger ärenden som rör brott mot 9 och 10 kapitlet brottsbalken (BrB) som har brottsforum i Söderort, Södertörn, Nacka eller Södertälje polismästardistrikt enligt en särskild ärendefördelningsplan.

Inflödet av ärenden till roteln är stort, vilket gör att en stor del av rotelns personal arbetar med att bereda ärenden. Med beredning av ärenden avses t.ex. att göra vissa initiala utredningsåtgärder i syfte att hitta en skäligen misstänkt för brottet eller komplettera anmälan med uppgifter som gör att förundersökningsledare får ett bättre underlag att fatta korrekta beslut i förundersökningsfrågan. Roteln arbetar både med nya ärenden och äldre balanslagda ärenden men ärendemängden kräver ständiga prioriteringsbeslut.

Att anmälningarna blev liggande i balans i cirka 19 månader innan handläggare utsågs beror på hög arbetsbelastning.

Den fortsatta handläggningen av K244200-06

Vid den genomgång av ärendena som skett med anledning av JO:s remiss framkom att det fanns anledning att ifrågasätta åklagarens beslut att lägga ner förundersökningen beträffande det anmälda brottet urkundsförfalskning. Polis-

myndigheten tog kontakt med Åklagarmyndigheten som meddelade att en ny åklagare, kammaråklagare GG, övertog ansvaret för handläggningen av förundersökningen rörande urkundsförfalskning i samband med att begäran om förordnande av offentlig försvarare inkom i oktober 2008. Advokat HH förordnades enligt Åklagarmyndigheten för detta uppdrag. Ledningen av förundersökningen har enligt uppgift i Åklagarmyndighetens administrativa system sedan åter den 21 januari 2009 överlämnats till polismyndigheten.

Bedrägerirotel Syd uppger att de saknat kännedom om Åklagarmyndighetens beslut om att förundersökningen i K244200-2006 återgått till polismyndigheten. Enligt Bedrägerirotel Syds uppfattning var ärendet avslutat genom nedläggningsbeslut av åklagare. Så snart roteln nu uppmärksammats på frågan har arbetet med förundersökningen i K244200-2006 återupptagits. Bedrägerirotel Syd uppger att de inte kan redogöra för hur denna situation kunnat uppstå annat än att bristerna i kommunikation mellan polis och åklagare kan bero på de it-system som används av parterna. Polismyndigheten har redovisat de båda ärendena i ett (1) lottningsprotokoll som skickades in till Åklagarmyndigheten i samband med begäran om offentlig försvarare. Beslut om nedläggning har sedan genom användande av Åklagarmyndighetens it-system fattats beträffande ett av de anmälda brotten. De båda systemen kommunicerar endast om förundersökningen är öppen i polisens DurTvå-system men eftersom förundersökningarna överlämnats till åklagare för beslut var förundersökningarna låsta. Det sannolika är sedan att missförstånd uppstått vid tolkning av det beslut om nedläggning som fattades beträffande det egenmäktiga förfarandet och nedläggningsbeslutet kom även att omfatta urkundsförfalskningsbrottet, då ärendena som nämnts ovan med ett över- respektive ett underärende redovisats i ett (1) protokoll till Åklagarmyndigheten.

Polismyndighetens bedömning

Förundersökningen i K244200-2006 har återupptagits hos polismyndigheten. Myndigheten beklagar det inträffade men kan inte finna någon annan förklaring till varför ärendet registrerats som nedlagt av åklagare i polismyndighetens it-system än bristande överensstämmelser mellan polis och åklagares it-system och missförstånd vid senare tolkning av beslut. Myndigheten har, såvitt myndigheten kan utvärdera, inte erhållit något beslut från Åklagarmyndigheten beträffande återgång av ledning av förundersökning beträffande urkundsförfalskning till polismyndigheten.

Myndigheten beklagar att förundersökningarna kom att ligga i balans under lång tid utan att några utredningsåtgärder vidtogs men kan inte rikta anmärkning mot handläggningen vid Bedrägerirotel Syd efter ansökan om förordnande av offentlig försvarare lämnats in till Åklagarmyndigheten, då Bedrägerirotel Syd agerat mot bakgrund av de uppgifter som fanns tillgängliga i befintliga it-system, dvs. att åklagaren beslutat att lägga ner förundersökningarna. Förundersökningen beträffande urkundsförfalskning har som angivits ovan återupptagits och den fortsatta handläggningen kommer att ske vid Bedrägerirotel Syd.

Polismyndigheten beklagar att tillräckliga åtgärder inte har vidtagits för att säkerställa att lagföring av det anmälda brottet egenmäktigt förfarande kunde ske inom föreskriven tid. Även om anmälan inkom närmare åtta månader efter brottet enligt anmälan ska ha begåtts, vilket avsevärt förkortar den tid myndigheten har till sitt förfogande för utredningsåtgärder vid denna typ av brott, är det otillfredsställande att det aktuella brottet kom att preskriberas mot bakgrund av att ärendet innehöll uppgifter som var utredningsbara. Myndigheten ser ytterst allvarligt på att preskription kom att inträda innan brottet kunde prövas av domstol.

JO genomförde en inspektion av handläggningen av bedrägeriärenden vid polismyndigheten, Södertörns polismästardistrikt, Bedrägerirotel Syd, den 12-14 maj 2009. JO har med anledning av nämnda inspektion anmodat myndigheten att yttra sig över vad som framkom vid inspektionen och bl.a. lämna upplysningar om orsaken till att ett mycket stort antal bedrägeriärenden vid Bedrägerirotel Syd har legat lång tid utan att några åtgärder vidtagits i dem och redovisa vilka åtgärder myndigheten kommer att vidta för att komma tillrätta med de långa handläggnings-tiderna och för att avarbeta ärendebalanserna (dnr 2576-2009). Myndighetens svar

till JO ska lämnas den 17 juni 2009. Inom myndigheten pågår arbete för att ta fram uppgifter och upplysningar med anledning av JO:s anmodan.

Avslutningsvis vill polismyndigheten återigen framhålla att det är beklagligt att preskription kom att inträda för det anmälda brottet egenmäktigt förfarande inträdde innan lagföring kunde ske. Med hänvisning till ovan nämnda anmodan som JO ställt till myndigheten kommer bl.a. en närmare redogörelse för omständigheterna kring handläggningen av ärenden vid Bedrägerirotel Syd och de åtgärder som vidtas inom myndigheten för att åtgärda uppkomna och uppmärksammade problem inom utredningsverksamheten närmare att utvecklas i den skrivelse som kommer att ges in i JO:s ärende dnr 2576-2009.

Därefter infordrades vissa handlingar från Åklagarmyndigheten, Södertörns åklagarkammare i Stockholm.

Muntliga upplysningar inhämtades även från kammaråklagaren GG, som upplyste bl.a. följande. I januari 2009 beslutade han att förundersökningen om urkundsförfalskning åter skulle överlämnas till polisen. Det är kansliet som ombesörjer expedieringen av ett sådant beslut. Såvitt framgår av diariebladet fick kammaren inte några indikationer på att beslutet inte nådde fram till polisen. Han har således utgått från att det kommit polisen tillhanda.

AA bereddes tillfälle att yttra sig över remissvaret.

Kompletterande handlingar infordrades från polismyndigheten av vilka bl.a. framgick att förundersökningen om urkundsförfalskning återupptogs i juni 2009 och att utredningen alltjämt pågår.

Bedömning

Av de inledningsvis infordrade handlingarna från polismyndigheten syntes framgå att både förundersökningen om egenmäktigt förfarande och om urkundsförfalskning lagts ned av åklagare den 14 november 2008 på grund av preskription. Nedläggningsbeslutet beträffande urkundsförfalskning, som enligt polisanmälan skulle ha begåtts år 2006, föreföll därför vara felaktigt eftersom brottet har två års fängelse i straffskalan och därför preskriberas först efter fem år (14 kap. 1 § jämförd med 35 kap. 1 § första stycket 1 och 2 punkterna brottsbalken).

Under JO:s vidare utredning i ärendet har dock kommit fram att åklagare de facto inte lagt ned förundersökningen om urkundsförfalskning i november 2008 utan i stället i januari 2009 beslutat att förundersökningsledningen skulle återgå till polisen. Polismyndigheten har inte kunnat finna någon annan förklaring till varför ärendet registrerats som nedlagt av åklagare i polisens IT-system än bristande överensstämmelse mellan polisens och åklagares IT-system och missförstånd vid tolkningen av nedläggningsbeslutet i förundersökningen om egenmäktigt förfarande. Enligt polismyndigheten fick myndigheten inte heller del av åklagarens beslut om återgång av förundersökningsledningen.

Det har således inte helt kunnat klarläggas varför polisen under tiden november 2008 - juni 2009 betraktat förundersökningen rörande urkundsförfalskning som nedlagd. Mycket tyder på att polisen felaktigt tolkat beslutet i november 2008 att lägga ned förundersökningen rörande egenmäktigt förfarande så att det även avsett misstanken om urkundsförfalskning. Det tycks vidare vara så, att eftersom båda

ärendena därför registrerats som avslutade hos polisen kunde åklagarens beslut i januari 2009 om att låta ledningen av förundersökningen rörande urkunds-förfalskning återgå till polisen inte registreras i polisens IT-system. Att ett åklagarbeslut riktat till polisen inte nådde sin adressat borde rimligen på något sätt ha uppmärksammats. Det är ovisst om det berott på brister hos IT-systemen eller på den s.k. mänskliga faktorn att så inte skedde.

Jag finner inte tillräcklig anledning att genom vidare utredningsåtgärder försöka klarlägga orsakerna till det inträffade. Jag nöjer mig med att i stället konstatera att den felaktiga ärendehanteringens nu, i samband med JO:s remiss, har upptäckts och att förundersökningen om urkundsförfalskning har återupptagits.

När det gäller handläggningstiden i de båda förundersökningarna har kommit fram att de under cirka 20 månader legat i balans utan att några utredningsåtgärder vidtagits i dem. Under den tiden kom det anmälda egenmäktiga förfarandet att preskriberas.

Jag har under senare år vid flera tillfällen kritiserat polismyndigheten för långsam handläggning av bl.a. bedrägeriärenden. JO genomförde därför, som polismyndigheten nämnt, i maj 2009 en inspektion av handläggningen av bedrägeriärendena vid Södertörns polismästardistrikt, bedrägerirotel Syd (JO:s dnr 2576-2009). Jag räknar med att i början av nästa år ha slutfört denna mera genomgripande granskning av myndighetens handläggning av bedrägeriärenden.

Södertörns polismästardistrikt har, beträffande den utdragna handläggningstiden i de nu båda aktuella förundersökningarna, beklagat den uppkomna situationen och uppgett att den beror på hög arbetsbelastning. Jag är, som sagt, väl medveten om att arbetsbelastningen är hög vid polismyndigheten – inte minst vid bedrägerirotel Syd. Det är emellertid oacceptabelt att ärenden ligger i balans under så lång tid som nu varit fallet utan att några åtgärder vidtas i dem. I likhet med polismyndigheten ser jag också allvarligt på att preskription kom att inträda i förundersökningen om egenmäktigt förfarande. Jag utgår slutligen från att polismyndigheten nu handlägger ärendet om urkundsförfalskning så skyndsamt som möjligt.

Sammanfattningsvis förtjänar polismyndigheten allvarlig kritik för handläggningen av de båda ärendena.

Vad AA i övrigt anfört föranleder inte någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.